

системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2015. –Випуск № 3. С. 64-71.

3. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2016. Випуск № 37 – 38. С.2004.

4. Зобнин Б. Б. Моделирование систем: конспект лекций. Екатеринбург: Изд-во УГГГА, 2001. 129 с.

5. Лодатко Є. О. Педагогічні моделі, педагогічне моделювання і педагогічні вимірювання: that is that? *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології*. Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис. У 2-х тт. 2011. Випуск 3. Т. 1. С. 339–344.

6. Теплицька А. О. Модель і моделювання в професійній освіті майбутніх вчителів. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : зб. наук. праць ; редкол.: Г. П. Шевченко (голов. ред.) та ін. Сєвєродонецьк : Вид-во СНУ. 2015. Випуск 6 (69). 246 с.

7. Шапран Ю. Педагогічне моделювання у процесі формування професійної компетентності майбутнього вчителя біології. *Рідна школа*. 2012. Випуск 12. С.39-43.

8. The European Indicator of Language Competence. Report from the Educational Council to the European Council. Barcelona, March 2002. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.edu.language>.

УДК 811.111'373:37.091.33

ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ НАВИЧОК У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ УНІВЕРСИТЕТУ

Лєшиньова Н.О., Павлова Л.В. (Харків)

У статті розглядаються проблеми навчання новій лексиці студентів університету, які вивчають англійську мову в якості другої мови на немовних факультетах. Особлива увага приділяється найбільш ефективним методам, які сприяють швидкому подоланню проблем оволодіння новою лексикою та питанням стимулювання недовільної пам'яті студентів при роботі, як в аудиторії, так і при виконанні домашнього завдання. Надаються рекомендації щодо роботи зі студентами з дуже низьким початковим рівнем знань.

Ключові слова: *тезаурус студента, недовільне запам'ятовування, екстенсивне читання,учбовий текст, рольова гра*

ВОПРОСЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЛЕКСИЧЕСКИХ НАВЫКОВ У СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ ФАКУЛЬТЕТОВ УНИВЕРСИТЕТА

Лешнева Н.А., Павлова Л.В. (Харьков)

В статье рассматриваются проблемы обучения новой лексике студентов университета, изучающих английский язык в качестве второго языка на неязыковых факультетах. Особое внимание уделяется наиболее эффективным методам, которые способствуют быстрому преодолению

проблем овладения новой лексикой и вопросам стимулирования произвольной памяти студентов при работе, как в аудитории, так и при выполнении домашнего задания. Даются рекомендации по работе со студентами с очень низким начальным уровнем знаний.

Ключевые слова: тезаурус студента, произвольное запоминания, экстенсивное чтение, учебный текст, ролевая игра

THE ISSUES OF LEXICAL SKILL FORMATION OF UNIVERSITY STUDENTS AT NON-LINGUISTIC SCHOOLS

Lieshnova N.O., Pavlova L.V. (Kharkiv)

The paper deals with the problem of vocabulary acquisition and lexical skill formation inteaching the university students who learn English as a second language at non-linguistic schools. Teacher classroom activities aimed at accelerating the acquisition of new words and expressions are a particular focus of this study. Due to the shortage of classroom hours several learning strategies are considered in order to work out the most appropriate ways to expand students' vocabulary taking into consideration the fact that they are supposed to process a large amount of information both in class and at home. Involuntary memorization of new vocabulary units is presented as a very productive approach to teaching foreign languages. Evidently, the more active students are in class, the better results they can achieve. The lack of sufficient classroom practice leads to undesirable deterioration in students' results. It has been emphasized that students are supposed to be equipped with the sufficient amount of English words and expressions enabling them to work with various professionally oriented English texts, to use special terms in their work, to participate in international conferences and communicate with their foreign colleagues. However, according to the current university curriculum, the teachers of English only have one double period a week to give all necessary instructions to their students. So they have to use the entire arsenal of teaching methods to ensure the acquisition of required language skills. An extensive practice is viewed as vital at all levels of language learning, and it must be provided both in classroom and for students' self-studying. Several ways to speed up vocabulary acquisition are presented. Some practical experience is analyzed in an attempt to sort out the problems faced by teachers in presenting new vocabulary units. It does seem challenging to work with the students whose initial level of English is "elementary" and help them learn the language within a period of two years and then they are to take an English exam. Therefore, much attention is to be focused on the most applicable and effective methods of teaching. On the basis of the authors' working experience, some approaches concerning the formation of student skills in the accelerated vocabulary acquisition are proposed.

Key words: *student's thesaurus, involuntary memorizing, extensive reading, educational text, role play.*

У сучасному світі знання фахівцями іноземної мови передбачає її використання не тільки для пошуку необхідної інформації у книжках та періодичних виданнях, але й для регулярного обміну думками з іноземними

колегами, роботи в Інтернеті, участі в наукових конференціях, закордонних поїздках тощо. Таке добре володіння мовою поєднує як знання граматики, так і наявність достатнього словникового запасу.

Нажаль, останнім часом у нашій практиці роботи з майбутніми фахівцями з радіофізики ми часто зустрічаємося з проблемою, коли вчорашні школярі не мають ні елементарного базового запасу англійських слів, а ні необхідних навичок пошуку, запам'ятовування та вживання нових лексичних одиниць. В умовах дефіциту часу, що відводиться програмою на аудиторні заняття з іноземної мови у вузах і заниженого рівня знання студентами англійської мови (або його відсутності у випадках, коли студент вивчав у школі іншу іноземну мову) стає актуальним пошук методів, які дійсно сприяють швидкому засвоєнню студентами нових лексичних одиниць.

Метою статті є визначити роль викладача у закріпленні студентами нових лексичних одиниць на заняттях з іноземної мови та розробити рекомендації щодо використання найбільш ефективних методів у навчальному процесі.

Об'єктом дослідження даної статті виступає тезаурус студента необхідний для вільного спілкування у професійній сфері.

Предметом дослідження даної статті виступають різноманітні підходи для формування лексичних навичок у студентів, що існують у сучасній методичній і педагогічній літературі.

Для успішного використання іноземної мови, студенти повинні мати достатні знання слів, тому досить високі цілі треба задавати та переслідувати у навчанні нової лексики [19]. Знати слово – це означає знати, у якому розмовному та письмовому контексті воно вживається. Це означає знати його активно та продуктивно, а також рецептивно [15:48].

Впродовж багатьох років дослідників цікавила кількість слів, необхідних для вільного спілкування. Згідно з деякими дослідженнями, ця кількість слів для носіїв була встановлена приблизно від 12.000 до 20.000. Відомо, що знання найбільш поширених 2000 слів дає можливість студенту зрозуміти приблизно 80% слів з тексту. Якщо студент володіє 5000 слів, він зрозуміє вже біля 88.7% незнайомого тексту [14].

Засвоєння студентами нових лексичних одиниць повинно одночасно відбуватися у двох напрямках: робота в аудиторії та самостійна робота студента. В умовах дефіциту часу, остання відіграє важливу роль у цьому процесі. Тому, вже на перших заняттях викладачеві необхідно відрегулювати належним чином роботу студентів, спираючись на принципи недовільного запам'ятовування.

Ще у 20 сторіччі багато фахівців з психології і педагогіки наголошували на важливості урахування принципів недовільного запам'ятовування для засвоєння студентами нового матеріалу [2; 7; 8; 11]. Як зазначається у багатьох роботах, за певних умов воно може бути більш продуктивним, ніж довільне запам'ятовування. На нашу думку, такий підхід не втратив своєї значущості і в наш час.

Недовільне запам'ятовування є продуктом будь-якої цілеспрямованої діяльності. У людини воно здійснюється у свідомій, вольовій діяльності, пов'язаній з досягненням поставлених цілей, але й у цих випадках сам акт запам'ятовування є мимовільним, тобто неусвідомленим [7].

Вплив активної діяльності на запам'ятовування є безперечним, оскільки активність є основною та найбільш характерною рисою будь-якої діяльності [11: 100]. Саме під час діяльності та спілкування формуються шляхи керування пам'яттю [2: 21]. І ступінь активності та самостійності розумової діяльності суб'єкта відіграє велику роль у забезпеченні продуктивності запам'ятовування [8: 5]. Тому, як доводить досвід нашої роботи, викладачеві слід організувати навчальну діяльність таким чином, щоб забезпечити недовільне запам'ятовування лексичного матеріалу вже з перших занять.

Перш за все, важливим аспектом, з нашої точки зору, є розвиток у студентів навичок роботи зі словником. Нажаль, більшість студентів першого курсу немовних факультетів не мають подібних навичок і часто заміщують належну роботу зі словником перекладами слів за допомогою інтернет-перекладачів, що дуже часто призводить до помилкового засвоєння лексичної одиниці, особливо коли мова йдеться про професійно орієнтовані тексти. Вже на першому занятті ми пояснюємо студентам специфіку роботи зі звичайними, двомовними та фаховими словниками, доводимо необхідність знаходження потрібного значення слів серед багатьох варіантів, вчимо пізнавати частину мови по аббревіатурі. Такі інструкції дуже доцільні на початку, оскільки запобігають марному витрачання часу студентами при роботі дома і зменшують кількість помилок.

Крім того, важливо, на наш погляд, починати з введення і закріплення в процесі роботи слів, сталих виразів, речень, якими студенти мають користуватися безпосередньо під час заняття і які формують їх загальну культуру мовлення в контексті наукових конференцій, диспутів, зустрічей. Уточнюючи завдання та інформацію вони повинні вільно оперувати такими питаннями, як: “Will you repeat the question?”, “What do you mean?”, “Could you spell the word?”, тощо.

Враховуючи набутий досвід, наступним необхідним кроком у формуванні лексичних навичок майбутніх фахівців є організація роботи студентів з навчальним текстом, як в аудиторії, так і вдома. Ми вважаємо навчальні тексти одним із основних засобів формування і розвитку професійного мовлення, а вміння опрацьовувати різні види навчальних текстів веде к формуванню професійно-досконалого мовлення за фахом.

Наукові тексти через їх логічність, безособовість, відсутність емоційності спрямовано забезпечують формування навичок професійного мовлення. Вони найбільш прозорі для вивчення чинників, що впливають на фахове становлення і розвиток навичок усного і письмового мовлення майбутніх спеціалістів різних галузей, що насамперед забезпечує формування комунікативної компетенції [6].

Під час роботи з текстом викладачеві треба одразу визначити які саме слова, або словосполучення необхідно вивчати, та навіщо. Презентуючи нові слова, слід обов'язково промовляти їх зі студентами, особливо у групах початківців. Це, як нам здається, перший і дуже важливий крок до подальшої правильної ідентифікації слова. Далі студенти самостійно опрацьовують нові лексичні одиниці: знаходять їх в тексті, виписують їх у свої словники, перекладають речення з новими словами рідною мовою. Вважається, що на початковому етапі використання рідної мови є доцільним. Це сприяє швидкому встановленню початкових зв'язків [18].

Досить позитивні результати, щодо запам'ятовування нових слів, дають такі види роботи, як підбір антонімічних слів, наведення прикладів речень та ситуацій з використанням нових слів та їх антонімів. Як правило, ця робота розрахована на самостійне виконання вдома.

Для поповнення і закріплення нової лексики, беззаперечним, як нам здається, є використання у процесі навчання не тільки текстів з підручників, а й професійно-орієнтованими текстів з періодичних видань («Spectrum», «Nature» і т.п.) у якості екстенсивного читання передбаченого навчальною програмою, особливо в умовах дефіциту часу, що відводиться програмою на аудиторні заняття з іноземної мови у вузах. Основна робота з такими текстами повинна бути спрямована на формування у студентів навичок реферування англійською мовою з подальшим написанням анотації до прочитаного згідно міжнародним вимогам.

Останнім часом екстенсивне читання багатьма авторами проголошується як один з найбільш ефективних засобів поліпшення мовленнєвої компетенції студентів [16; 17]. Як показує досвід, за умов ретельного опрацювання, екстенсивне читання веде до значних досягнень у сферах читання, письма, поповнення словникового запасу, і, що не менш важливо, загальної досвідченості студента, як майбутнього фахівця у тій чи іншій сфері діяльності.

Щоб полегшити роботу з оригінальними текстами, ми завжди пропонуємо студентам декілька схем, які надають їм впевненості на початковому етапі. Необхідно, як вважають фахівці, навчити студентів впізнавати та розуміти інтернаціональні слова без допомоги словника, зважаючи на розподіл цих слів на [3]:

- слова з повним збігом значення у двох мовах;
- слова з частковим збігом значень;
- слова з повною розбіжністю значень у двох мовах.

Тому, на заняттях при виконанні вправ на вживання міжнародної лексики, слід підкреслювати різницю між вищезгаданими групами слів, та разом зі студентами знаходити відповідні значення до слів третьої групи і наводити приклади з ними.

Окрім цього, слід відпрацьовувати зі студентами вживання службових слів (прислівників, сполучників і тощо), які найчастіше зустрічаються в процесі навчання. Для адекватного сприйняття контексту і встановлення зв'язків між словами в реченні, знання службових слів дійсно необхідно. Ми,

наприклад, задаємо студентам у якості домашнього завдання скласти доповідь на тему «Electronics in Our Life», пропонуючи список службових слів, якими вони можуть користуватися під час роботи (e.g. however; by means of; because of; as a matter of fact; in terms of; eventually; in general; unless, etc.) Якщо опрацьовувати таку лексику періодично, вона добре запам'ятовується, що приводить до кращих результатів в роботі з новими текстами, а також до значного збагачення активного вокабуляру студентів. Вони починають автоматично користуватися цими словами спілкуючись з товаришами та викладачем на занятті.

Щоб уникнути непорозумінь при роботі з різними текстами ми вважаємо за потрібним вчасно знайомити студентів зі словами, що збігаються у написанні або звучанні (e.g. angel/angle; later/letter; than/then' principal/principle, etc.). Слід також акцентувати увагу студентів на різницю у лексичних значеннях таких слів, як hard/hardly; near/nearly; beside/besides/aside; again/against, etc.

На заняттях студенти виконують окремі вправи, що вказують на особливості таких слів, як rise/raise; stay/stand; sit/set; та закріплюють навички їх вживання. Через деякий час після вивчення матеріалу, ми перевіряємо його засвоєння студентами за допомогою карток, де вони заповнюють пропуски, використовуючи отримані знання.

Якщо студенти зустрічають у текстах так званих « помилкових друзів перекладача», ми даємо їм можливість визначити відповідні значення або здогадатися про них та навести свої приклади з ними. Наприклад, що означає слово “conductor” в радіофізичних текстах або які значення мають слова “dramatic”, “matter”, “manage”, etc.

Деякі автори говорять про важливість словотворчої цінності лексичних одиниць та пропонують відпрацьовувати зі студентами утворення іменників за допомогою характерних суфіксів –er, –ist, –y, –ship, –ment, –ence, –ure, –ledge, –ee, etc. як один з шляхів поповнення їхнього тезаурусу [13]. Ми вважаємо доцільною таку роботу, але тільки з першокурсниками, коли дійсно необхідно показати їм, яке значення надають слову ті чи інші суфікси та префікси, завдяки чому можна здогадатися про значення незнайомого слова.

У процесі набуття знань студентами все більше уваги треба приділяти фразеологізмам, які значно збагачують мову, вносячи необхідну різноманітність. Стійкі словосполучення вживаються для багатьох комунікативних цілей: привернення уваги, спростування або погодження зі співрозмовником, коментарів до сказаного, подяки, тощо [12]. Тому ми пропонуємо своїм студентам час від часу перекладати речення, що містять фразеологізми і далі використати ці речення в діалозі. (Наприклад, ви спілкуєтесь з іноземним другом по Скайпу, даючи йому пораду щодо приїзду в Україну. Необхідно вжити наступні ідіоми: Get in touch with; drop smb. a line; take advantage of; take one's time; make sure; get to a place; count on; fill out a form; get used to, etc.)

Зазначимо, щоб повноцінно вивчити слово або словосполучення, студент має побачити його у відповідному контексті. Ми намагаємось робити

такі контексти цікавими, важливими, зрозумілими студентам. Дуже добре, на початку заняття зацікавити студентів невеличким оповіданням чи анекдотом, де студенти вперше почують ці слова. Якщо треба, ми пояснюємо їх значення вербальними та невербальними засобами, потім записуємо на дошці нові слова. Іноді, якщо з'являються зовсім невідомі слова, наші студенти намагаються знайти їх значення в Інтернеті. Цікаві історії, що пов'язані з етимологічним походженням слова теж сприяють запам'ятовуванню [18].

Звичайно, коли йдеться про ефективне засвоєння нової лексики, необхідно брати до уваги рік, життєвий досвід та інтереси студентів. Окрім передбачених програмою розмовних тем ("Our University", "Ukraine", "Great Britain", "The City I Live In", "London"), ми пропонуємо невеличкі підтеми для бесіди, наприклад, «Традиції мого факультету», «Найулюбленіші парки харків'ян», «Найбільш романтичні куточки Харкова»). В цьому випадку, перш за все ми записуємо ті слова та словосполучення які можуть знадобитися, якщо потрібно, то і лексико-граматичні моделі з ними, а потім студенти готують фото або відеоматеріали та демонструють їх на занятті, супроводжуючи своєю доповіддю, або складуючи діалоги у групах з 3–4 осіб. Це дуже ефективний засіб, він добре мотивує студентів до спонтанних бесід англійською мовою з належним вживанням нових лексичних одиниць.

Формувати активні лексичні навички у студентів нам також допомагають інші творчі завдання, наприклад намалювати лабораторію або, прилади, якими студенти користуються на лабораторних заняттях та розповісти про такі заняття, чи написати інструкцію для користувачів.

В цьому випадку ми маємо змогу переводити лексичні одиниці з довготривалої пам'яті студентів в оперативну, стимулювати самостійне вживання лексичних одиниць в усній та письмових

формах спілкування. Комплексність дуже важлива у навчанні професійно-орієнтованій лексиці [1]. В процесі навчання слід використовувати кожен нагоду для того, щоб надати студентам можливість вільно користуватися отриманими знаннями. Для цього, на етапі закріплення матеріалу, ми проводимо у групах рольові ігри на теми: «About Myself and My Family»; "The City I live In", тощо.

Особливості діяльності в ігровій ситуації, як показують дослідження, зумовлюють більш високі показники запам'ятовування у грі, ніж за навчального мотиву [3: 27]. Ігровий мотив викликає у студентів прагнення досягти найкращих результатів [5: 231]. До того ж, до особливостей мнемічних процесів, які відбуваються у комунікативній діяльності, слід віднести незвичайно велику частину емоційної пам'яті у загальному балансі видів пам'яті, які фіксують сприйняту інформацію. Тісно пов'язана з образною та словесно-логічною пам'яттю, емоційна пам'ять незмінно виявляється найбільш тривкою [5: 328]. Студенти сприймають рольову гру як суто ігрову діяльність, при цьому її навчальний характер ними не усвідомлюється, що створює на занятті атмосферу вільного, невимушеного спілкування та сприяє мимовільному запам'ятовуванню матеріалу. У зв'язку з цим слід відзначити доцільність використання рольових ігор для

закріплення базового тезаурусу студентів та формування у них навичок усного мовлення.

Чим частіше наші студенти мають можливість живого спілкування з носіями мови, або нагоду відвідувати лекції чи конференції, робочою мовою яких є англійська, тим скоріше вони прагнуть вчити мову у всьому її різноманітті. «Тільки живе мовлення привчає людину до самостійної діяльності, тому дуже важливо використовувати ситуації, що дозволяють застосовувати вміння і навички» [6: 7].

Щорічно наші студенти виступають з доповідями англійською мовою на факультетських конференціях, а також приймають участь у міжнародній науковій студентській конференції «Academic and Scientific Challenges of Diverse Fields of Knowledge in the 21–st Century», що організує кафедра англійської мови ХНУ ім. В. Н. Каразіна, де вони мають можливість показати рівень свого володіння іноземною мовою. Але найважливішим для більшості учасників є перший досвід у презентації доповіді та спонтанному обміну думками на міжвузівському рівні.

Отже, якщо нове слово тільки декілька раз з'явилося у тексті та не вживалося у інших контекстах, воно може залишитися незнайомим, навіть коли студент виписує його переклад в свій словник. Повторення нових лексичних одиниць, проговорення їх студентами, багаторазове вживання в монологічній і діалогічній мові – фактори, які неодмінно впливають на результат роботи.

Забезпечити мимовільне запам'ятовування нових лексичних одиниць, означає організувати навчальну діяльність так, щоб необхідний матеріал студенти запам'ятали тоді, коли вони займаються саме ним, а не запам'ятовуванням. Це набагато складніше, але набагато плідніше, ніж вимагати від студентів довільного запам'ятовування [11: 300].

Таким чином, викладач, що працює зі студентами на немовних факультетах університету, повинен застосовувати великий арсенал засобів і різних методів навчання, коли ідеться про формування іншомовних лексичних навичок. Зважаючи на відсутність постійного англомовного оточення і, в той же час, на необхідність підготовки компетентного фахівця за стислий період навчання, ми маємо прикласти максимум зусиль, щоб допомогти студентам у засвоєнні потрібної кількості лексичних одиниць, користуючись якими, вони зможуть реалізуватися в повній мірі у своїй майбутній кар'єрі.

Список використаних джерел

1. Алексеева Л.Е. Методика обучения профессионально–ориентир. Ин. Яз./ Л.Е. Алексеева – СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2007. – 136 с.
2. Аткинсон Р. Человеческая память и процессе обучения / Р. Аткинсон. – М.: Прогресс, 1980. – 528 с.
3. Благодарная Т.П. Розвиток навичок роботи з професійно–орієнтованими текстами на початковому етапі вивчення іноземної мови/

- Т. П. Благодарная // Викладання мов у ВНЗ освіти. – Харків: ХНУ, 2008. – № 12, С. 65 – 70
4. Блонский П.П. Избранные психологические произведения / П.П. Блонский // – М.: Просвещение, 1964. – 547 с.
  5. Н.М. Гаврилюк. Принципи навчання лексики на заняттях з іноземної мови у ВНЗ // <http://repository.vsau.vin.ua/card.php?lang=en&id=9878>, 2015. – 11с.
  6. Дроздова І. П. Критерії добору текстів для навчання професійного мовлення студентів нефілологічного профілю у ВНЗ / І. П. Дроздова – Харків: Викладання мов у вищих навчальних закладах на сучасному етапі, 2010. – С. 69 – 76.
  7. Зинченко П.И. Непроизвольное запоминание / П.И. Зинченко. – М.: АПН РСФСР, 1961. – 559 с.
  8. Зинченко П.И. Исследования психологии памяти / П.И. Зинченко // Проблемы психологии памяти. – Харьков: ХГУ, 1969. – С. 3 – 11.
  9. Златів Л. М. Комплексний підхід до роботи з науково-навчальним текстом у курсі практикуму з української мови. / Л. М. Златів // Укр. мова і літ. в школі. – 1999. – С. 9 – 53.
  10. Серета Г.К. О структуре учебной деятельности, обеспечивающей высокую продуктивность непроизвольного запоминания / Г.К. Серета // Проблемы психологии памяти. – Харьков : ХГУ, 1969. – С. 12 – 20.
  11. Смирнов А.А. Психология запоминания / А.А. Смирнов // – М. – Л.: АПН СССР, 1948. – 328 с.
  12. Тернавська Л. М. Формування іномовної лексичної компетентності студентів немовних ВНЗ засобами фразеології / Л. М. Тернавська, О. А. Шаурман. // Вісник Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля. – 2015. – №1(9). – С. 188–192. (Серія «Педагогіка і психологія», пед.науки)
  13. Тимечкіна К.В. Навчання лексики англійської мови в немовному ВНЗ / К.В. Тимечкіна // Наукові праці. – «Педагогіка», 2012. – № 146. – Т. 158. – С. 16 – 19.
  14. McCarten J. Teaching Vocabulary Lessons from the Corpus. Lessons for the Classroom / J.McCarten // Cambridge University Press, 2007. – 36 p.
  15. McCarthy M.J. Vocabulary / M.J. McCarthy // Oxford University Press, 1988. – 173 p.
  16. Day R. Extensive Reading in the Second Language Classroom. / R. Day, J. Bamford // Cambridge: Cambridge University Press, 1998 – 240p.
  17. Maley A. Review of Extensive Reading Activities for the Second Language Classroom / A. Maley – ELT Journal, vol. 59/4, 2005. – P. 354.
  18. Prashant Subhash Mothe. Innovative Techniques of Teaching Vocabulary at the Intermediate Level in the Second Language Classroom. / Prashant Subhash Mothe. // Conference Proceedings by LITU, FLLT, 2013. – Issue 2. – No.1. – P. 377–391.
  19. Schmitt N. Review article: Instructed second language vocabulary learning. / N. Schmitt // Language Teaching Research, 2008. – № 12. – P. 329 – 363.

УДК 373.5.013.41(477)–”195”

**ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЕТАПІВ ЕВОЛЮЦІЇ ІДЕЇ
ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ СЕРЕДНІХ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.**

Наливайко О. О.

У статті висвітлено процес розвитку ідеї диференційованого навчання учнів середніх загальноосвітніх закладів у педагогічній науці другій половині ХХ століття. Виділено та узагальнено три етапи еволюції ідеї диференційованого навчання у школі досліджуваного періоду.

Ключові слова: школа, диференційоване навчання, диференційований підхід, факультативи.

**ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ ЭТАПОВ ЭВОЛЮЦИИ
ИДЕИ ДИФФЕРЕНЦИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ УЧАЩИХСЯ
СЕРДНИХ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕРЕЖДЕНИЙ ВО
ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ ХХ СТ.**

Наливайко А. А.

В статье отражен процесс развития идеи дифференцированного обучения учащихся средних общеобразовательных учреждений в педагогической науке второй половины ХХ века. Выделено и обобщено три этапа эволюции идеи дифференцированного обучения в школе исследуемого периода.

Ключевые слова: школа, дифференцированное обучение, дифференцированный подход, факультативы.

**THEORETICAL BASIS OF STAGE EVOLUTION
DIFFERENTIATED LEARNING IDEAS OF PUPILS IN AVERAGE
GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE SECOND HALF OF
THE XX CENTURY.**

Nalivayko O. O.

The article reflects the process of development of the idea differentiated learning of pupils of average educational institutions in pedagogical science of the second half the XX century. Obtained and summarized three stages of evolution of the idea of differentiated learning in the school in study period.

Key words: school, differentiated learning, differentiated approach, electives.

Постановка проблеми. Сучасний науковий інтерес до проблеми диференційованого навчання зумовлений об'єктивною потребою у впровадженні в організацію навчально-виховного процесу загальноосвітніх навчальних закладів України особистісно-орієнтованих технологій.

Історико-педагогічний аналіз еволюції ідей диференційованого навчання дозволяє проаналізувати теоретичні надбання науковців та їх педагогічний досвід в системі освіти у визначений історичний період й усвідомити зв'язок з іншими особистісно-орієнтованими технологіями.